

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ «ΝΕΑ ΠΑΙΔΕΙΑ»

Τομέας Νεοελληνικής Γλώσσας

Γιάννης Ι. Πασσάς, MEd

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Επαναληπτικά Θέματα Θεωρίας (III)

ΘΕΜΑ 1*

Εξεταστέα Ύλη: Επιδιώκεται ο μαθητής να διακρίνει το είδος του δοκιμίου με βάση την οργάνωση / δομή (συνειρμική - λογική), τον σκοπό (απόδειξη μιας θέσης - ελεύθερος στοχασμός), την οπτική (υποκειμενική - αντικειμενική), τη γλώσσα του (ποιητική, αναφορική λειτουργία) κ.ά.

Τύποι Ασκήσεων: Εντοπισμός χαρακτηριστικού / -ών αποδεικτικού / στοχαστικού δοκιμίου.

[α] Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα αποδεικτικού δοκιμίου. Να τεκμηριώσετε την κατάταξη αυτή, αντλώντας στοιχεία από το κείμενο.

Οι χώροι θέασης και ακρόασης που δημιούργησε η ελληνική αρχαιότητα αποτελούν για πολλούς λόγους μian από τις πιο σημαντικές ομάδες μνημείων της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

Πρώτα απ' όλα, γιατί οι χώροι αυτοί, ως τόποι μαζικής συγκέντρωσης, για θρησκευτικούς, πολιτικούς ή ψυχαγωγικούς σκοπούς, εκφράζουν στην αρχιτεκτονική με τον προφανέστερο τρόπο τη δημοκρατική αντίληψη για τη ζωή και την έντονη αίσθηση κοινότητας που χαρακτήρισε τον αρχαίο βίο. Τα σχετικά αρχιτεκτονικά σχήματα εκείνης της δημιουργίας (θέατρα, βουλευτήρια κτλ.) εξακολουθούν μέχρι σήμερα να εξυπηρετούν ανάλογες δραστηριότητες.

Ένας δεύτερος λόγος για την ιδιαίτερη σημασία αυτών των χώρων είναι ότι το θέαμα και ο λόγος που αναπτυσσόταν μέσα σ' αυτούς, ιδιαίτερα το ψυχαγωγικό θέαμα, με την πραγματική έννοια της ψυχαγωγίας, της αγωγής της ανθρώπινης ψυχής, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά πολιτισμικά αγαθά. Από τη γέννηση του δράματος στους χώρους λατρείας της αρχαίας Ελλάδας μέχρι και σήμερα ο λόγος και η δράση που εκτυλίσσεται μέσα σε θεατρικούς χώρους παράγουν πολιτισμό.

Και ένας τρίτος λόγος είναι ότι στο χώρο της Μεσογείου, και ιδιαίτερα στην Ελλάδα, σώζονται σε μεγάλο αριθμό οι χώροι στους οποίους ασκήθηκε από την εποχή της διαμόρφωσής της η θεατρική δημιουργία. Οι χώροι αυτοί, περισσότερο από όσο όλα τα άλλα κατάλοιπα του παρελθόντος, ασκούν στη σύγχρονη κοινωνία αλλά και τη σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία, μιαν ιδιαίτερη πρόκληση επαφής του παρόντος με το παρελθόν, επειδή προσφέρονται κατ' εξοχήν για χρησιμοποίησή τους με την ίδια λειτουργία για την οποία σχεδιάστηκαν. Αυτή η επαφή του παρόντος με το παρελθόν, όχι μόνο των ειδικών αλλά και του ευρύτερου κοινού, είναι μια βασική επιδίωξη της σύγχρονης αρχαιολογίας, η οποία βλέπει τη δικαίωσή της στη βίωση από την κοινωνία του ιστορικού περιεχομένου και του μηνύματος ζωής των μνημείων. Αλλά και από την άλλη πλευρά, η βίωση των μνημείων και η ένταξή τους στη ζωή εξελίσσεται από τάση σε απαίτηση της σύγχρονης κοινωνίας.

[β] Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα στοχαστικού δοκιμίου. Να τεκμηριώσετε την κατάταξη αυτή, αντλώντας στοιχεία από το κείμενο.

Βρισκόμαστε σ' ένα σταυροδρόμι· δεν ήμασταν ποτέ απομονωμένοι· μείναμε πάντα ανοιχτοί σ' όλα τα ρεύματα -Ανατολή και Δύση· και τ' αφομοιώνουμε θαυμάσια τις ώρες που λειτουργούσαμε σαν εύρωστος οργανισμός. Συνταραζόμαστε κι εμείς, δικαιολογημένα ή αδικαιολόγητα, από διαδοχικές κρίσεις, αποκαλυπτικές εφευρέσεις και φόβους, που δεν αφήνουν τον ανθρώπινο νου να ηρεμήσει -σαν την καλαμιά στον κάμπο. Μπροστά σ' αυτά, τι μας μένει για να βαστάξουμε αν απαρνηθούμε τον εαυτό μας; Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας. Σας παρακαλώ να με συγχωρήσετε που μνημονεύω εδώ προσωπικές εμπειρίες· δεν έχω άλλο πειραματόζωο από εμένα. Και η προσωπική μου εμπειρία μου δείχνει πως το πράγμα που με βοήθησε, περισσότερο από κάθε άλλο, δεν ήταν οι αφηρημένοι στοχασμοί ενός διανοούμενου, αλλά η πίστη και η προσήλωσή μου σ' έναν κόσμο ζωντανών και περασμένων ανθρώπων· στα έργα τους, στις φωνές τους, στο ρυθμό τους, στη δροσιά τους. Αυτός ο κόσμος, όλος μαζί, μου έδωσε το συναίσθημα πως δεν είμαι μια αδέσποτη μονάδα, ένα άχερο στ' αλώνι. Μου έδωσε τη δύναμη να κρατηθώ ανάμεσα στους χαλασμούς που ήταν της μοίρας μου να ιδώ. Κι ακόμη, μ' έκανε να νιώσω, όταν ξαναείδα το χώμα που με γέννησε, πως ο άνθρωπος έχει ρίζες, κι όταν τις κόψουν πονεί, βιολογικά, όπως όταν τον ακρωτηριάσουν.

ΘΕΜΑ 2*

Εξεταστέα Ύλη: Επιδιώκεται ο μαθητής να αναγνωρίζει ορισμένα χαρακτηριστικά του δοκιμίου, όπως είναι ο υποκειμενισμός, ο αντιδογματισμός, ο κοινωνικός χαρακτήρας, ο εξομολογητικός τόνος κ.ά.

Τύποι Ασκήσεων: α. Εντοπισμός του διδακτικού / αντιδογματικού χαρακτήρα του δοκιμίου.
β. Εντοπισμός χαρακτηριστικών της γλώσσας του δοκιμίου.

[α] Ο δοκιμιακός λόγος χαρακτηρίζεται για τον διδακτικό, αλλά ταυτόχρονα αντιδογματικό χαρακτήρα του. Να δικαιολογήσετε την παρατήρηση αυτή, αντλώντας πληροφορίες από το απόσπασμα που ακολουθεί. [β] Στο απόσπασμα που ακολουθεί να εντοπίσετε τρία χαρακτηριστικά της γλώσσας του δοκιμίου.

Πάρε το λοιπόν απόφαση. Δεν είσαι πια ο «τυχερός» Δάσκαλος των αρχών του αιώνα μας, που ήξερε και πίστευε «ακριβώς» (ή περίπου ακριβώς) όσα περίμεναν να ακούσουν από αυτόν τα ολιγαρχή και ντροπαλά παιδιά του σχολείου εκείνης της εποχής. Είσαι (οφείλεις να είσαι, δεν μπορείς παρά να είσαι) ο Δάσκαλος ενός άλλου καιρού κι ενός άλλου κόσμου, που πρέπει να πλησιάσεις μια ταραγμένη νεότητα, ορμητική και απαιτητική, και να τη βοηθήσεις να βρει το δρόμο της.

Πρόσεξε πόσο συγκρούονται οι γνώμες των συναδέλφων σου, όταν χαρακτηρίζουν τη σημερινή Νεότητα συγκρίνοντάς την με την παλαιότερη.

Σπάνια βρίσκεται κανείς να την εγκωμιάσει. Οι πιο πολλοί την κατηγορούν ότι έχασε τη φιλοπονία, το φιλότιμο, τη ντροπή, τις αρετές που κάνουν τον νέο άνθρωπο συμπληθητικό, αγαπητό.

Μη βιαστείς να συμφωνήσεις μαζί τους. Εσύ να κάνεις προσεχτικές παρατηρήσεις και να σχηματίσεις τη δική σου γνώμη.

— Πώς; — Αυτό είναι το μυστικό σου. Πάντως, όχι με απειλές και με λοιδορίες ούτε με ειρωνείες και σαρκασμούς. Αλλά με την πειθώ, που είναι τόσο πιο αποτελεσματική, όσο επιχειρείται πιο πολύ με το ζωντανό παράδειγμα, παρά με τα άψυχα λόγια. Πρώτα όμως να κερδίσεις την εμπιστοσύνη του Νέου.

ΘΕΜΑ 3

Εξεταστέα Ύλη: Επιδιώκεται ο μαθητής να διακρίνει το δοκίμιο από άλλα συγγενή είδη του λόγου, όπως το άρθρο και την επιφυλλίδα.

Τύποι Ασκήσεων: α. Εύρεση χαρακτηριστικών άρθρου / επιφυλλίδας. β. Σύγκριση δοκιμίου με άρθρο / επιφυλλίδα.

[α] Να συγκρίνετε το αποσπάσματα από ένα άρθρο και μία επιφυλλίδα που ακολουθούν με το απόσπασμα του δοκιμίου του Θέματος 2.

ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΓΙΑ ΠΡΟΣΛΗΨΕΙΣ

Το υπουργείο Παιδείας κατέλαβαν χθες καθηγητές, μόνιμοι και αναπληρωτές, διαμαρτυρόμενοι για την απουσία διορισμών στην εκπαίδευση. Πρόκειται για κίνηση με αμιγώς πολιτικό χαρακτήρα, καθώς οι απαντήσεις του υπουργείου στο αίτημα για διορισμούς ήταν προφανώς αρνητικές εν μέσω δημοσιονομικής λιτότητας. Οι εκπαιδευτικοί που διαδήλωναν «πρόσκεινται σε κόμματα της Αριστεράς, στο ΚΚΕ αλλά και εξωκοινοβουλευτικά. Ειδικότερα, η ΟΛΜΕ και οι ενώσεις αναπληρωτών οργάνωσαν συλλαλητήρια σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη με αίτημα τη διενέργεια διορισμών. Στην Αθήνα, οι διαδηλωτές ξεκίνησαν με συνθήματα έξω από το υπουργείο. Κατόπιν κάποιοι πήδηξαν τα κάγκελα και εισέβαλαν στο υπουργείο Παιδείας, και ακολούθησε εκτεταμένη ρίψη χημικών από την αστυνομία, με αποτέλεσμα ένας εκπαιδευτικός να μεταφερθεί τραυματισμένος με ασθενοφόρο σε νοσοκομείο. Η κατάσταση παρέμεινε για ώρα έκρυθμη. Οι «εισβολείς» μετέβησαν στο γραφείο του γενικού γραμματέα Γεωργίου Αγγελόπουλου, στον τρίτο όροφο. Η συνάντηση ήταν άκαρπη, ωστόσο οι διαδηλωτές ανακοίνωσαν ότι θα καταλάβουν συμβολικά το υπουργείο. Πάντως, τη Δευτέρα το υπουργείο Παιδείας θα υπολειτουργήσει καθώς ο σύλλογος υπαλλήλων κήρυξε εικοσιτετράωρη απεργία, αντιδρώντας στην εφαρμογή του νέου ενιαίου οργανισμού. Μάλιστα, ο σύλλογος έστειλε επιστολή στον Αρχιεπίσκοπο Ιερώνυμο ότι από τον οργανισμό έχει αφαιρεθεί η φράση: «Οι υπάλληλοι να υπηρετούν τη, συνταγματικά κατοχυρωμένη, ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης». [Άρθρο του Απόστολου Λακασά και της Εύας Καραμανώλη από την «Καθημερινή» (03-03-2018)]

ΠΩΣ ΘΑ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΟΥΜΕ ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑ

Όταν το προηγούμενο έτος το υπουργείο Παιδείας, στα πλαίσια των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών του, ανακοίνωνε την απόφασή του για σταδιακή κατάργηση της επετηρίδας των υπό διορισμόν εκπαιδευτικών, θεωρήσαμε ότι το μέτρο αυτό, ως σύλληψη, ήταν ορθό, όχι όμως και ο τρόπος με τον οποίο γινόταν η αξιολόγηση («Το Βήμα», 21 Ιουνίου 1998). Γιατί μόνη η γραπτή εξέταση δεν ήταν δυνατόν να αποτελέσει το ασφαλέστερο

κριτήριο και το όλο θέμα θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί διαφορετικά. Διατυπώσαμε τότε την άποψη ότι θα έπρεπε να συσταθεί μια κεντρική επιτροπή, η οποία θα αναλάμβανε τον όλο σχεδιασμό και σε συνεργασία με τους ενδιαφερομένους θα εκπονούσε ένα ειδικό πρόγραμμα επιμόρφωσης, το οποίο θα ετίθετο σε εφαρμογή. Πρόγραμμα το οποίο θα καλούνταν να παρακολουθήσουν όλοι οι υπό διορισμόν εκπαιδευτικοί με τη σειρά αρχαιότητάς τους, ανεξάρτητα αν στο παρελθόν έχουν υπηρετήσει ως αναπληρωτές ή μη. Αυτή αφορά εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων και ειδικοτήτων, οι οποίοι καλούνται να παρακολουθήσουν μαθήματα συναφή με την ειδικότητά τους, συμπεριλαμβανομένης και της πρακτικής άσκησης και εφαρμογής, η οποία και αξιολογείται. Το μέτρο, εκτός των άλλων, θα έχει και ένα πρακτικό αποτέλεσμα: θα διαπιστωθεί ότι ο πραγματικός αριθμός των επιθυμούντων διορισμό δεν είναι οι δεκάδες χιλιάδες που αναγράφονται στην επετηρίδα, αλλά ένας πολύ μικρότερος, αφού πολλοί είναι εκείνοι που στο μεταξύ η ανεργία τους ανάγκασε να αναζητήσουν επαγγελματική αποκατάσταση αλλού. [επιφυλλίδα του Γιάννη Παπακώστα, καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, στο Βήμα (14-03-1999)]

ΘΕΜΑ 4

Εξεταστέα Ύλη: Επιδιώκεται ο μαθητής να εντοπίζει σε ένα κείμενο (δοκίμιο, άρθρο, επιφυλλίδα κ.ά.) το θέμα, την άποψη του συγγραφέα, τα μέσα πειθούς που χρησιμοποιεί για να τεκμηριώσει την άποψή του, τις προτάσεις του για την αντιμετώπιση του προβλήματος κτλ.

Τύποι Ασκήσεων: α. Εντοπισμός του θέματος και της θέσης σε ένα κείμενο. β. Εντοπισμός θέσης του συγγραφέα και των μέσων πειθούς που χρησιμοποιούνται για την τεκμηρίωση τους.

[α] Να εντοπίσετε στον πρόλογο του δοκιμίου αυτού το θέμα του κειμένου (βασική ιδέα) και τη θέση του συγγραφέα απέναντί του (κατευθυντήρια ιδέα).

Με δεδομένη την οικολογική κρίση, την ακραία ανισότητα της κατανομής των πόρων μεταξύ πλούσιων και φτωχών χωρών, την αδυναμία να συνεχίσει το σύστημα τη σημερινή του πορεία, το απαιτούμενο είναι μια νέα δυναμική πραγματικότητα που η σημασία της δεν μπορεί να συγκριθεί με τίποτε άλλο στο παρελθόν. Αναφέρομαι σε μια πραγματικότητα που θα έβαζε στο κέντρο της ζωής του ανθρώπου σημασίες άλλες από

την αύξηση της παραγωγής και της κατανάλωσης και στόχους ζωής διαφορετικούς, για τους οποίους οι άνθρωποι θα μπορούσαν να πουν πως αξίζουν τον κόπο.

[β] Ποια είναι η θέση του δοκιμιογράφου στο απόσπασμα αυτό και με ποια μέσα την τεκμηριώνει;

Όσο προχωρεί ο άνθρωπος στην ηλικία και αποκτά μεγαλύτερη πείρα της ζωής, τόσο τείνει να παραδεχτεί (άλλο θέμα, αν τελικά το καταφέρνει) ότι πρέπει να περιορίζει τις αξιώσεις του και να μη περιμένει από τούτο τον κόσμο περισσότερα από όσα είναι δυνατόν να του παραχωρηθούν. Σ' αυτή τη δυσάρεστη αλλά σώφρονα παραδοχή έχουν από την ανώνυμη και την επώνυμη θυμοσοφία δοθεί πολλές αποφθεγματικές διατυπώσεις που χάρη στη λακωνικότητά τους μένουν στη μνήμη και εύκολα περνούν από στόμα σε στόμα -απόδειξη ότι εκφράζουν ένα πολύτιμο θησαύρισμα της ανθρώπινης συνείδησης: «Βέλτιον το μη χείρον», «Το καλύτερο είναι εχθρός του καλού», «Στέργε τα παρόντα», «Μηδέν άγαν» κτλ. κτλ.

νέα παιδεία

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ

www.neapaideia.gr